

BESZÁMOLÓK

SZEMLÉK

REFERÁTUMOK

A Nemzeti Kulturális Alap 1997. évi beszámolója

1997 – „Az expanzió éve”

1997-ben a *Nemzeti Kulturális Alap (NKA)* bevételei jelentősen nőttek; ez az NKA Bizottságát nagyobb kezdeményezőkézségre ösztönözte. Egyrészt folytatta a belső projektpályázatok már bevált gyakorlatát, másrészt maga is kezdeményezett projekteket. A kiszámíthatatlanul érkező kulturális járulék lehetetlenné tette a hagyományos tervezést. Az alap bevételeit alultervezték, így 1997 júniusában – az NKA életében először – mód nyílt a már megítélt támogatások utólagos emelésére.

Az első négy év lezárultával a Nemzeti Kulturális Alap felkészülten várhatja az újabb kihívásokat. A gazdasági előrejelzések a bevételek további dinamikus növekedését vetítik előre. Így nagyobb remény lehet arra, hogy az NKA még fontosabb szereplője legyen a magyar és az európai kulturális életnek.

A művelődési és közoktatási miniszter elégedett volt az alappal, belföldön és külföldön a magyar kultúra megújítása eszközeként emlegette. Jogszerű, autonóm és eredeti működést várt el tőle, valamint az új kezdeményezések fokozott pártolását.

Az 1997. évi pályázatokról

A legtöbb támogatott pályázat Budapestről, majd Pest megyéből, harmadikként Borsod-Abaúj-Zemplén megyéből érkezett. A legkevesebb támogatott pályázat Tolna, illetve Nógrád megyéből származott. A támogatás közel 75%-a a költségvetési és a nonprofit szervek szférájába áramlott.

Könyvtári Szakmai Kollégium

A Könyvtári Szakmai Kollégium mindenekelőtt a könyvtári intézményeket célozta meg pályázati kiírásaival, csak másodsorban a szakmai társadalmi szervezeteket (pl. Magyar Könyvtárosok

Egyesülete, Informatikai és Könyvtári Szövetség). Ez valószínűleg a jövőben sem fog változni, és csak esetenként kell számolni a sikeres pályázók között vállalatokkal (pl. kiadók) vagy egyéb társadalmi szervezetekkel. A fő problémát inkább az jelenti, mely könyvtári típusokra fordítsa elsősorban figyelmét. Valószínűleg olyan projekteket kell támogatnia, amelyek a könyvtárközi együttműködést mozdítják elő, a könyvtárosi szakmai felkészültséget növelik, óvják a nemzeti kulturális örökséget, és a lakosság legszélesebb köreinek könyvtári ellátását segítik elő az új könyvtári törvény szellemében.

1997-ben a Könyvtári Szakmai Kollégium feladatának tekintette a szakmai színvonal emelését (kutatások, szakmai kiadványok, továbbképzések, rendezvények, nemzetközi együttműködés), a könyvtári ellátás fejlesztését (egyetemi és főiskolai hallgatók ellátása, a könyvtár mint információs fórum, a társadalom könyvtárképe), a közművelődési könyvtári információs rendszerek fejlesztését, adatbázisok építését, az állományvédelmet.

A szakterület legfontosabb, kiemelt figyelmet és gondozást igénylő problémái a következők voltak:

- számítógépesítés;
- adatbázis-építés és visszamenőleges katalóguskonverzió;
- telekommunikációs kapcsolatok kiépítése (Internet stb.);
- állományfejlesztés (hiánypótlás, példányszámnövelés, elektronikus dokumentumgyűjtemények fejlesztése);
- a meglévő könyvtári épületek felújítása, berendezése, korszerűsítése.

A pályázatok mind formai, mind szakmai szempontból jó minőségűek voltak. A szakmai beszámolókból és a helyi ellenőrzésekből az tűnik ki, hogy az NKA-tól kapott támogatásból az esetek túlnyomó többségében sikerült a kitűzött feladatot megvalósítani. Különösen figyelemre méltó eredménye

van máris a közművelődési könyvtári ellátórendszerekre és az egyetemi/főiskolai hallgatók ellátására fordított támogatásoknak. Az erre fordított összegek fontos könyvtárpolitikai célok megvalósulását segítették elő.

Nem futott be értékelhető pályázat a számítógépes továbbképző laboratórium felállítására, ezért a pályázatot más kör számára és más feltételekkel 1998-ban meg kell ismételni.

Értékelés

A Könyvtári Szakmai Kollégium szemszögéből nézve a pályázatokkal komoly fejlődést sikerült elérni a hazai könyvtárügyben. Sokat segítettek azok a pályázatok, amelyek a technikai elítottság javítását mozdították elő, még többet jelentettek azonban azok a pályázati témakörök, amelyek könyvtárpolitikai jelentőségű folyamatokat indítottak el, illetve támogattak. A kollégium megkülön-

böztetett figyelmet fordított a folyamatban lévő és a befejezett pályázatokra, megkezdte a rendszeres ellenőrzést: egyfelől azokban a könyvtárakban, amelyek a legnagyobb támogatásban részesültek, másfelől pedig azokban, amelyeknek valamelyik kollégiumi tag a munkatársa volt. Az ellenőrzések (amelyek mintegy 80–100 pályázatra terjedtek ki) arról győzték meg a kollégiumot, hogy a támogatók jól hasznosultak, felelősségrevonást sehol sem kellett kezdeményezni.

A jövőben fontos követelmény, hogy a Könyvtári Szakmai Kollégium továbbra is szoros napi kapcsolatban álljon a könyvtáros szakmával. Megvalósult a múzeumi és a levéltári kollégiummal való kapcsolatfelvétel is, ami remélhetőleg 1998-ban közös pályázat kiírását teszi lehetővé.

/NKA Hírlevél, 1998. 6. és 7. sz./

(Isaszegi Margit)

A tudományos és műszaki információk terjesztésének fejlődése

Az alább ismertetett cikk lényege a digitális könyvtárak (más terminológia szerint: elektronikus könyvtárak) néhány lehetséges modelljének elmélete, 11 gyakorlatban működő (vagy működött) digitális könyvtár példáján keresztül. A cikk USA-beli állapotokra, feltételekre koncentrál, helyenként meglehetősen elvont, nehezen érthető fogalmakkal. Mégis javasoljuk a tanulmányozását, mert a kétségtelen jövő, a digitális könyvtárak belső kialakítását, működését tárgyalja, ami izgalmas és aktuális téma akkor is, ha inkább elméleti modelleket értekel. De ki tudja, hátha valamelyik modell lesz a jövő digitális könyvtárának igazi megvalósulása. – A ref.

A digitális könyvtárak (DK) kialakulásáról és fejlődéséről lesz szó, mint a tudományos és műszaki információk (TMI) terjesztésének, hozzáféréseinek új technikájáról, valamint ennek hatásáról a könyvtárakban. 11 DK-t vizsgálunk meg, amelyek teljes szövegű folyóiratokhoz és egyéb dokumentumtípusokhoz nyújtanak elektronikus hozzáférési lehetőséget. Nem foglalkozunk a kivonatokat és bibliográfiai adatokat nyújtó szolgáltatásokkal és a TMI tartalmú CD-ROM-okkal. Olyan projektekre fordítjuk figyelmünket, amelyek a végterméket szolgáltatják hálózaton keresztül – egy poros CD-ROM éppen úgy hozzáférhetetlen hálózaton, mint egy poros nyomtatott folyóirat.

Új nomenklatúrát vezetünk be a TMI szerverek osztályozására, és azokat a módszereket vizsgáljuk, ahogyan állományukat gyarapítják. Javaslataink között szerepel, hogy a jövőben a szakirodalomhoz való hozzájutás legjobb módszere nem az, hogy a tradicionális folyóiratokat a WWW-re vagy más információszerverre viszik rá, hanem az, hogy újradefiniáljuk a TMI-csere egységét. Ebből a cél-

ból egy új fogalmat, a „vödör” fogalmát definiáljuk, amely objektumorientált szerkezet a kapcsolódó TMI logikai csoportosítására, beleértve a publikálatlan TMI-t is.

A jelenlegi TMI-csere háttere és hiányosságai

A TMI több, mint a tudományos folyóiratokban közzétett információk. Egyes diszciplínákban, mint pl. a nagyenergiájú kölcsönhatások fizikájában, a matematikában a TMI szinte kizárólag a preprintek egymás közti küldésére, cseréjére szorítkozik. A számítógépes operációs rendszerek kutatásában is teljesen háttérbe szorult a folyóiratok szerepe.

A folyóiratcikk gyakran nem több, mint csekély töredéke egy adott témakör publikált szakirodalmának. „Szürke irodalom”-nak vagy nem konvencionális irodalomnak tartják a disszertációkat, konferenciaközleményeket, K+F jelentéseket stb., amelyek különböző mértékű ellenőrzési, lektorálási vagy kommentálási folyamatoknak vannak alávetve. A „fehér irodalom” mögött, amely a szokványos publikációs csatornákon érhető el, egy nála nagyobb szürke irodalmi háttér van. Például a RISC számítógépcip egyik feltalálója erről a projektről két folyóiratcikket, 12 konferencia-előadást és 20 K+F jelentést közölt. Az 1. ábrán látható a publikációk piramisa, amely a folyóiratcikkeket a TMI teljes volumenében a „kivonatok” szerepére kárhoztatja. A szakembereknek viszont, akik valóban foglalkoznak egy témával, a rendelkezésre álló minden információra szükségük van, fehérre és szürkére egyaránt.